

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Гавриленка Олександра Олександровича
на тему: «Теоретико-правові аспекти правового регулювання
деліктної відповідальності публічних суб'єктів», що подана на здобуття
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Дисертаційна робота Гавриленка Олександра Олександровича на тему: «Теоретико-правові аспекти правового регулювання деліктної відповідальності публічних суб'єктів» була розглянута на засіданні міжкафедрального семінару, який було проведено 27 серпня 2025 року, протокол №1.

Актуальність теми дослідження. Деліктна відповідальність публічних суб'єктів має безпосереднє відношення до сфери прав і свобод людини та громадянина в державі, оскільки є одним із важливих інструментів захисту таких прав і свобод, а також їх відновлення у разі порушення з боку органів влади або їхніх посадових чи службових осіб. В залежності від ґрунтовності науково-теоретичних знань щодо деліктної відповідальності публічних суб'єктів та рівня якості законодавчої бази, яка регулює даний вид відповідальності, визначатиметься, зокрема, рівень захищеності прав і свобод людини та громадянина, що є важливим для України як правової й демократичної держави. Деліктна відповідальність публічних суб'єктів набуває особливої актуальності в контексті сучасних подій, зокрема повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, у ході якої вже було завдано та продовжує завдаватися значної шкоди, що підлягає обов'язковому відшкодуванню державою-агресором. Деліктна відповідальність публічних суб'єктів є одним із основних правових інститутів за допомогою яких можна буде здійснити відшкодування такої шкоди. Дослідження деліктної відповідальності публічних суб'єктів також набуває нового змісту з огляду на обраний Україною шлях до членства в Європейського Союзу (далі – ЄС).

Варто відзначити, що взаємодія фізичних та юридичних осіб із публічними суб'єктами, зокрема державою, через відповідні органи влади відбувається щоденно, що, у свою чергу, підкреслює важливість існування правових гарантій, спрямованих на стримування суб'єктів владних повноважень від вчинення незаконних діянь, здатних завдати шкоди таким особам. Інститут деліктної відповідальності публічних суб'єктів виступає однією з таких гарантій. Окрім цього, важливе значення має той факт, що, як і будь-який правовий інститут, деліктна відповідальність публічних суб'єктів перебуває у безперервному розвитку, а, відповідно, потребує постійної уваги з боку науковців-правників.

Вищенаведене зумовлює підвищений інтерес з боку науковців до деліктної відповідальності публічних суб'єктів загалом та окремих правових аспектів, пов'язаних з нею, зокрема. Серед останніх наукових досліджень,

присвячених окремим аспектам деліктної відповідальності публічних суб'єктів, варто зазначити дисертації таких вчених, як Д. С. Кравчук – «Цивільно-правова відповідальність держави за шкоду, заподіяну приватним особам» (2020), А. В. Куцина – «Відшкодування шкоди, завданої органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності» (2018), О. І. Панченко – «Цивільно-правова відповідальність поліцейських в Україні» (2019) та інших.

Окремі правові аспекти, що стосуються деліктної відповідальності публічних суб'єктів, також досліджувалися в працях інших вітчизняних вчених, зокрема В. Д. Примака, Т. С. Ківалової, Б. П. Карнауха, О. О. Первомайського, Р. М. Римарчук, Н. І. Мозоля, О. В. Жили, Д. Я. Українського, Т. А. Француз-Яковець, О. М. Клименко, В. І. Ольшанченка, О. О. Боярського, Д. Ф. Плачкова, В. Б. Скоморовського, Н. М. Оніщенко, Т. О. Дідича, Н. М. Пархоменко, Г. Д. Болотова, В. В. Корольової, Т. М. Іванової, Н. В. Степаненко, В. В. Борденюка, І. В. Спасибо-Фатєєвої, С. Д. Гринько, А. А. Благодир та інших, а також у працях низки зарубіжних науковців: Олів'є Морто, Марі-Луїзи Холле, Герта Брюггемаєра, Сідні Б. Джейкоба, Кеннета Майнетта, Енн Кейрс, Люсі Шателен, Вірджині Руас, Естер Себілотт, Белла Джона, Франсуа Лішера, Аллана Ф. Татема, Джузеппе Дарі-Маттіаччі та інших.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної діяльності кафедри теорії та історії держави і права Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» у межах теми «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення прав людини та дитини в умовах розбудови правової, демократичної, соціально-орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (номер державної реєстрації: 0118U001384).

3. Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні нових та вдосконаленні існуючих наукових положень щодо теоретико-правових аспектів правового регулювання деліктної відповідальності публічних суб'єктів. У роботі подано авторські рекомендації щодо вирішення окремих проблемних питань регулювання цієї відповідальності, а також окреслено напрями вдосконалення чинного законодавства України у відповідній сфері.

Наукова новизна отриманих результатів конкретизується у наступному:
у перше:

– здійснено науково-теоретичний аналіз деліктної відповідальності публічних суб'єктів як різновиду цивільно-правової відповідальності та запропоновано перелік основних особливих ознак, які виділяють деліктну відповідальність публічних суб'єктів серед інших видів цивільно-правової відповідальності;

– запропоновано шляхи посилення персональної відповідальності посадових та службових осіб органів влади за шкоду, завдану їх незаконними діями, рішеннями та бездіяльністю, шляхом внесення конкретних змін до законодавства України;

– на підставі аналізу вітчизняної судової практики виявлено проблеми щодо неправильного правозастосування судами норм, які визначають загальні засади правового регулювання деліктної відповідальності публічних суб'єктів, а саме статей 1173-1174 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), під час розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої органами, що здійснюють правоохоронну діяльність;

– визначено основні нормативно-правові акти, які на сьогодні становлять частину правової бази, на основі якої здійснюється регулювання механізму відшкодування шкоди, заподіяної фізичним та юридичним особам внаслідок війни російської федерації проти України, та проведено їх комплексний аналіз;

удосконалено:

– доктринальний підхід щодо комплексного характеру правової природи деліктної відповідальності публічних суб'єктів шляхом обґрунтування того, що участь у відносинах з відшкодування шкоди, завданої органом публічної влади або його посадовою чи службовою особою, певного публічного суб'єкта зумовлює необхідність застосування при правовому регулюванні деліктної відповідальності такого суб'єкта не тільки норм приватного права, але і норм публічного права, які потрібні для регулювання окремих правових аспектів, наприклад, правового аспекту виплати відшкодування шкоди з публічних бюджетів та фондів;

– аргументацію на підтримку позиції щодо можливості настання деліктної відповідальності для публічних суб'єктів незалежно від вини безпосередніх заподіювачів шкоди шляхом висловлення тези, що першочерговим завданням публічних суб'єктів, зокрема, держави, є утвердження та захист прав і свобод людини та громадянина, створення умов для їх повноцінної реалізації, для чого такі суб'єкти наділяються владними повноваженнями, а тому логічним вбачається покладення на публічних суб'єктів обов'язку відшкодувати шкоду, завдану правам фізичних та юридичних осіб незалежно від вини заподіювачів шкоди;

– аргументацію щодо можливості застосування до правовідносин з відшкодування шкоди, завданої внаслідок визнання нормативно-правового акту неконституційним, ст. 1175 ЦК України за аналогією закону;

дістали подальшого розвитку положення щодо:

– особливостей правового регулювання деліктної відповідальності публічних суб'єктів у таких країнах, як Франція, Німеччина та Польща;

– необхідності визначення на рівні закону механізму відшкодування шкоди, завданої фізичним та юридичним особам внаслідок збройної агресії РФ проти України.

4. Теоретичне значення результатів дисертації. У дисертації здійснено комплексне дослідження теоретико-правових аспектів правового

регулювання деліктної відповідальності публічних суб'єктів, що дозволило уточнити та поглибити наукові уявлення про правову природу, зміст та особливості деліктної відповідальності у публічно-правових відносинах. Результати дослідження можуть слугувати основою для подальших досліджень у галузі теорії права, цивільного права, зобов'язального права, а також бути використаними при підготовці навчальних курсів з відповідних дисциплін. Таким чином, дисертаційне дослідження робить внесок у розвиток юридичної науки, зокрема в частині теоретичного осмислення та концептуалізації деліктної відповідальності у сфері публічно-правових відносин, що має істотне значення для формування ефективного механізму захисту прав і свобод людини у взаємодії з публічною владою.

5. Практичне значення результатів дисертації полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані:

- у науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень, присвячених деліктній відповідальності публічних суб'єктів, окремих правових аспектів та проблемних питань, пов'язаних з нею;

- у правотворчій діяльності – для формування рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства України, яке регулює деліктну відповідальність публічних суб'єктів;

- у правозастосовній діяльності – при застосуванні органами влади, зокрема судовими, або їх посадовими чи службовими особами положень чинного законодавства, що регулюють деліктну відповідальність публічних суб'єктів;

- в освітньому процесі – при підготовці підручників та навчальних посібників з дисциплін «Теорія держави та права», «Цивільне право», «Зобов'язальне право», «Деліктне право», методичних рекомендацій та спецкурсів, які передбачають вивчення питань, що стосуються деліктної відповідальності публічних суб'єктів.

6. Особиста участь автора в одержанні наукових і практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі. Дисертація є самостійною роботою. Висновки й положення наукової новизни одержані автором самостійно. Дисертантом було опубліковано 13 праць за темою дисертації.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі теорії та історії держави і права Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК». Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін Француз-Яковець Тетяна Анатоліївна.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Гавриленка О.О. є результатом самостійних досліджень і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає діючим вимогам її оформлення.

7. Список опублікованих праць за темою дисертації. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження було висвітлено у тринадцяти наукових працях, серед яких: 6 наукових статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б», та 7 публікацій за матеріалами міжнародних, міжнародних науково-практичних та науково-практичних конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у періодичних наукових фахових виданнях:

1. Француз-Яковець Т. А., Гавриленко О. О. Притягнення публічних суб'єктів до деліктної відповідальності без врахування вини: поняття та загальнотеоретична характеристика. *Збірник наукових праць «Legal Bulletin» Університету КРОК*. 2023. № 1(7). С. 73-78. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-33X-2023-07-73-78> (0,38 друк. арк., внесок здобувача 50%).

2. Гавриленко О. О., Француз-Яковець Т. А. Відшкодування шкоди, завданої неконституційним нормативно-правовим актом, на підставі ст. 1175 ЦК України: аналіз судової практики. *Збірник наукових праць «Legal Bulletin» Університету КРОК*. 2023. № 2(8). С. 57-64. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-08-57-64> (0,57 друк. арк., внесок здобувача 50%).

3. Гавриленко О. О. Правове регулювання відшкодування шкоди, завданої правоохоронними органами, за законодавством України. *Збірник наукових праць «Legal Bulletin» Університету КРОК*. 2024. № 11. С. 72-78. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-11-A10> (0,53 друк. арк.).

4. Гавриленко О. О. Деякі незаконні дії та бездіяльність правоохоронних органів, шкода завдана якими відшкодовується на загальних підставах: аналіз судової практики. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право*. 2024. Вип. 18 (30). С. 115-125. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.18.30.115-125> (0,78 друк. арк.).

5. Гавриленко О. О. Правова основа відшкодування шкоди, завданої фізичним особам та юридичним особам приватного права внаслідок повномасштабної війни Російської Федерації проти України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2024. № 86 (2). С. 51-58. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.8> (0,76 друк. арк.).

6. Гавриленко О. О., Француз-Яковець Т. А. Деліктна відповідальність держави в Україні та Франції: порівняльно-правовий аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 124-128. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/27> (0,73 друк. арк., внесок здобувача 50%).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Француз-Яковець Т. А., Гавриленко О. О. Окремі питання правового регулювання інституту деліктної відповідальності публічних суб'єктів.

Міжнародна конференція «Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку». Університет КРОК. Київ. 2022. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2022/paper/view/1430>.

8. Француз-Яковець Т. А., Гавриленко О. О. Правова природа інституту деліктної відповідальності публічних суб'єктів. *Міжнародна наукова інтернет-конференція «Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 48)»*. Тернопіль, Переворськ. 2023. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3535.

9. Француз-Яковець Т. А., Гавриленко О. О. Відшкодування моральної шкоди, завданої публічними суб'єктами: окремі теоретико-правові аспекти. *Науково-практична конференція «Теоретичні та практичні проблеми реалізації прав людини та держави»*. Видавництво «Молодий вчений». Одеса. 2023. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/32/620/1269-1>.

10. Француз-Яковець Т. А., Гавриленко О. О. Деякі проблеми правового регулювання деліктної відповідальності держави в законодавстві України. *Міжнародна наукова інтернет-конференція «Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 55)»*. Тернопіль, Ополе. 2023. URL: https://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3708.

11. Гавриленко О. О., Француз-Яковець Т. А. Окремі проблеми правового регулювання відшкодування шкоди, завданої органами державної влади або їх посадовими чи службовими особами. *Міжнародна конференція «Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку»*. Університет КРОК. Київ. 2023. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2023/paper/view/1643>.

12. Француз-Яковець Т. А., Гавриленко О. О. Створення механізму відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України. *Міжнародна науково-практична конференція «Юридична наука: проблеми та шляхи їх вирішення»*. Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет». Київ. 2025. С. 255-260.

13. Гавриленко О. О. Конфіскація активів російської федерації та передача їх Україні з метою відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії російської федерації проти України: проблеми та шляхи їх вирішення. *Міжнародна науково-практична конференція «Юридична наука та освіта: минуле, сучасне і майбутнє»*. Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ. 2025. С. 576-577.

ВВАЖАТИ, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Гавриленка Олександра Олександровича на тему «Теоретико-правові аспекти правового регулювання деліктної відповідальності публічних суб'єктів», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установ), затвердженого постановою

Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» за № 40 від 12 січня 2017 року та пп. 5, 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами)

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертацію Гавриленка Олександра Олександровича на тему: «Теоретико-правові аспекти правового регулювання деліктної відповідальності публічних суб'єктів», до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуюча на засіданні
міжкафедрального семінару
декан юридичного факультету,
доктор філософії з права, доцент,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права Університету «КРОК»

Наталія СТЕПАНЕНКО

Секретар

Лариса ІВАНЮТА

засвідчує
департаменту кадрів Вищого навчального закладу
«Університет економіки та права «Крок»
Тетяна Миколаївна
20 р.